

Мемлекет басшысы Президент жанындағы Ғылым және технологиялар жөніндегі ұлттық кеңестің отырысын өткізді

Қасым-Жомарт Тоқаев Президент жанындағы Ғылым және технологиялар жөніндегі Ұлттық кеңестің алғашқы отырысын өткізді.

Жиында еліміздің ғылыми-техникалық саясатының алдағы басымдықтары айқындалды.

Мемлекет басшысы қай заманда да дамудың басты кілті ғылым екенін атап өтті.

– Адамзат тарихындағы жетістіктің барлығы – білімнің жемісі. Әсіресе қазіргі озық технология дәуірінде ғылымсыз алға басу мүмкін емес. Сондықтан мен ғылымды дамыту ісіне айрықша мән беріп отырмын. Осы өзекті мәселе бойынша сайлау алдындағы бағдарламада арнайы өз пікірімді айттым. Себебі ғылымды дамыту – мемлекет саясатындағы ең маңызды бағыттың бірі.

Өкінішке қарай, елімізде ұзақ жыл бойы оған баса назар аударылған жоқ. Соған байланысты шешімін таппай жатқан мәселелер аз емес. Тіпті, бұл сала артта қалды деуге болады. Біз өркениетті ел боламыз десек, осы олқылықтың орнын толтыруымыз керек, – деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Президент ғылым мен технологияның өте қарқынды дамып жатқанына тоқталды. Оның айтуынша, ғылым саласы қаржы айналымы миллиардтаған долларды құрайтын алып индустрияға айналды. Технологиялық ірі

корпорациялардың құны триллион долларға жеткен. Нейрожелі және жасанды интеллект революциялық үдерістерге бастау болып жатыр.

– Бір сөзбен айтсақ, заман өте жылдам өзгеріп жатыр. Біз осы өзгеріске бейімделуіміз керек. Әйтпесе өркениет даңғылынан қалып қоюымыз мүмкін. Түпкі мақсатымыз – көшке ілесетін емес, сол көшті бастайтын елдердің қатарында болу. Бұл мақсат, әрине, өте күрделі, оны жақсы түсінуіміз керек. Мен бұл туралы үнемі айтып жүрмін.

Жалпы, біз алдымызға қол жеткізе алмайтын тым асқақ мақсаттар қоймауымыз керек, бірақ ғылыми

жетістіктерге жету үшін бар күш-жігерімізді салуымыз қажет. Қазақстан үйренетін емес, үйрететін, тұтынатын емес, өндіретін мемлекетке айналуға тиіс. Бұл міндет бос сөз күйінде қалмауы керек. Ол үшін біз әрдайым батыл қимылдап, бір қадам алда жүруіміз қажет. Жұмысты дұрыс үйлестіре алсақ, бұл шаруа біздің қолымыздан келетіні анық, – деді Мемлекет басшысы.

Қасым-Жомарт Тоқаев соңғы жылдары ғылым саласында біршама өзгеріс болғанын атап өтті. Атап айтқанда, ғылымды қаржыландыру тәсілдері жақсарып, қаржы көлемі едәуір артты. Ғылыми мекемелер біртіндеп жаңғыртылып жатыр. Әлемге әйгілі ғылыми орталықтарда тәжірибеден өткен мамандар саны көбейіп келеді. Жастардың ғылымға деген қызығушылығы ояна бастады.

Бірақ мұның бәрі жеткіліксіз. Ғылым саласы әлеуметтік-экономикалық өркендеуге әлі де тың серпін бере алмай отыр.

– Соңғы бес жылда ғылымға бөлінетін қаржы 60 пайызға артты. Ал ішкі жалпы өнімдегі ғылымның үлесі, керісінше, 0,13 пайызға төмендеді. Бұл қаражаттың басым бөлігі, нақтырақ айтсақ, 70 пайызы бюджеттен бөлінеді. Сондай-ақ ғылымның түрлі саласын қаржыландыру ісінде өте үлкен теңсіздік бар. Қаражаттың 82 пайызы іргелі және **(Соңы 2-бетте).**

(Басы 1-бетте).

қолданбалы ғылымға жұмсалады. Қалған 18 жеңілдіктері мен инвестициялық преференцияларды пайызы ғана тәжірибелік-конструкторлық зерттеулерге арналған. Елімізде ғылыми зерттеулерді іске жаратып, қолданысқа енгізетін өндіріс өте аз. Кәсіпорындардың 65 пайызы шикізат, металлургия саласында жұмыс істейді. Бұл – үшінші технологиялық деңгей деген сөз.

Машина жасау, мұнай-химия саласындағы, яғни төртінші деңгейдегі өндірістің үлесі – 34 пайыз. Қалған 1 пайызы микроэлектроника, роботтандыру және IT салаларында немесе бесінші деңгейдегі технологиямен жұмыс істейді. Нано және биотехнологияға негізделген алтыншы деңгейдегі өндіріс бізде мүлде жоқ. Бұл жағдай көш соңында жүргенімізді көрсетеді.

Ғылымның анағұрлым озық салалары бойынша тым артта қалып келе жатырмыз. Мен нақты цифрларды мысалға келтірдім. Оны мойындауымыз керек. Дамыған елдерде кәсіпорындардың тең жартысынан көбі – бесінші, ал 5 пайызы – алтыншы деңгейге жеткен. Бір сөзбен айтқанда, біздің өндірістеріміз олармен салыстырғанда артта қалған. Бұл айырмашылықты жою – еліміз үшін өте өзекті мәселе. Сондықтан ғалымдарымызға айрықша міндет жүктеледі. Ғылым саласы ұлттық экономиканы жаңғырту ісінде аса маңызды рөл атқаруға тиіс, – деді Мемлекет басшысы.

Президенттің пікірінше, Үкімет Қазақстанда ғылымның ашық моделін қалыптастыру үшін кешенді шараларды жүзеге асыруы керек. Ең алдымен, ғылымды дамытудың жаңа тәсілдерін заң жүзінде бекітіп, мемлекеттің ғылыми-технологиялық және экономикалық саясатының өзара байланысын күшейткен жөн.

Оның айтуынша, ғылым мен технологиялық саясат туралы арнайы заң әзірлеудің қажеттілігі туындады. Бизнесі ғылымға қаржы құюға ынталандыру үшін салық

– Ғылымды мемлекет тарапынан қаржыландыруға ғалымдар, нақтырақ айтқанда псевдоғалымдар «майшелпек» ретінде қарамауы керек екенін баса айтқым келеді. Қаржы гранттарының көбінесе ғылыми маңызы, өзектілігі жоқ жобаларға берілетіні ешкімге жасырын емес.

«Парасат» ғылыми холдингінде болған өкінішті жағдай – осының анық мысалы. Бөлінген қаражаттың бәрі құмға сіңген судай болды. Ал оның бұрынғы басшысы, химия ғылымдарының докторы Америка азаматтығын алып, отбасымен бірге елден кетіп қалды, – деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Мемлекет басшысы ғылыми-жаратылыстану, инженерлік-технологиялық және әлеуметтік-гуманитарлық бағыттағы мықты ғылыми орталықтар мен институттарды ашу жөніндегі кешенді жоспарды іске асыра бастаған жөн деп санайды.

Президент сондай-ақ уәкілетті органға жыл сайын докторантураға қабылданатындардың санын 5 мыңға дейін жеткізуді тапсырды.

Ғалымдардың мәртебесін дәйекті түрде көтеріп, оларды әлеуметтік тұрғыдан қамтамасыз ету шараларын күшейту үшін жоғары оқу орындары мен ғылыми мекемелер қызметкерлерінің ғылыми дәрежесі мен атағына қарай төленетін үстемеақыны 1,5 есе арттыру міндетін жүктеді.

– Елімізде «ақылды қалаларды» және агломерацияларды дамыту ісі өте маңызды. Сондай-ақ Каспий теңізін жан-жақты зерттеу және еліміздің биологиялық қауіпсіздігін сақтау керек. Жаңа сорттар арқылы астықтың шығымын арттыру, мал тұқымын

(Соңы 3-бетте).

ұлттық кеңестің отырысын өткізді

(Басы 2-бетте).

асылдандыру, шөлді аймақтарда жеміс-жидекті үнемдеп суару сияқты мәселелерге ғылыми тұрғыдан қарау қажет. Осындай өзекті бағыттарға ауқымды гранттар бөлу керек. Шын мәнінде, гранттармен қамтамасыз етілген ғылыми жобалар өзекті, сұранысқа ие болуы қажет.

Қазір көптеген ғылыми мекеменің материалдық-техникалық жағдайы мәз емес. Тіпті нашар деуге болады. Ғалымдардың жалақысы төмен. Сол себепті кейбір дарынды ғалымдарымыз шетелдің ғылыми орталықтарында жұмыс істегісі келеді. Мұны ашық айтуымыз керек. Сондықтан негізгі ғылыми-зерттеу институттарын бюджеттен тікелей қаржыландыру қажет. Олардың инфрақұрылымы жаңғыртылып, заманауи зертханалар салынуға тиіс. Ғылыми зерттеу институттарының жұмысы қаншалықты тиімді екеніне талдау жасау керек. Жас ғалымдар онда ықыласпен жұмыс істеуі үшін жағдай жасау қажет, – деді Мемлекет басшысы.

Сонымен қатар Қасым-Жомарт Тоқаев ғылымды дамытудың жаңа үлгісіне сәйкес Ұлттық ғылым академиясының рөлі ерекше болатынын айтты.

Жақында Ғылым академиясына Президент жанындағы орган мәртебесі берілді. Оны қаржыландыру мәселесі шешілді. Академиктерге өмір бойы стипендия төленетін болды.

– Бірақ осы жерде ашық айтуым керек: бізде академиктер тым көп, кейбір академиктердің таза ғылымға еш қатысы жоқ. Бір қарағанда, академик деген аты бар. Бірақ ғылымды дамытуға қосқан үлесін ешкім білмейді. Осындай академиктердің ғылыми сапасы да, олардың ғылымға қосқан үлесі де күмәнді. Бұл Академияға нұқсан келтіргені сөзсіз. Сондықтан Академияның жаңа басшылығы осы маңызды мәселеге назар аударуы керек.

Ғылым академиясының беделі, абыройы мінсіз болуы қажет. Нағыз ғалым болу – академик не болмаса доктор атағына ие болу емес, жан-дүниеңмен беріліп

ғылыммен айналысу, зерттеу жүргізу арқылы қоғамға, елге пайданды тигізу екенін назарда ұстау қажет. Академияның жұмысы түбегейлі өзгеруге тиіс, – деді Президент.

Қасым-Жомарт Тоқаев ғылымның жаңа үлгісі мемлекет пен бизнестің әріптестігіне негізделуге тиіс екенін атап өтті. Оның айтуынша, осы тәсіл әлеуметтік-экономикалық мәселелерді шешуге мүмкіндік береді. Бұл Әділетті Қазақстанды құру жолындағы стратегиялық бағдарымызға толық сай келеді.

Президент сөзін қорытындылай келе, елімізде Қаныш Сәтбаев, Әлкей Марғұлан сияқты ғұламалардың жолын қуған ғалымдардың жаңа буыны шығатынына нық сенімді екенін айтты және жиынға қатысқан ғалымдарды Ғылым күнімен құттықтады.

Кеңес отырысында Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясының академигі Асқар Жұмаділдаев, Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясының президенті Күнсұлу Закарья, Пурду университеті (АҚШ) Ядролық энергетика мектебінің профессоры Зинетолла Еңсепов, Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясының академигі Жәкен Таймағамбетов, Густав Рози институтының (Франция) директоры әрі қауымдастырылған профессор Мұрат Сапарбаев, Ғылым және жоғары білім министрлігіне қарасты Экономика институты жаһандану және халықаралық ынтымақтастық бөлімінің бас ғылыми қызметкері Оразалы Сәбден, Аустрия ғылым және технология институтының қауымдастырылған профессоры Жәнібек Әлпейішев және Лос-Аламос ұлттық зертханасының (АҚШ) ғылыми қызметкері, техника ғылымдарының кандидаты Дияр Талбаев сөз сөйледі.

Қазақстан Республикасы Президентінің
ресми сайты.

Үкіметте Жастар саясатының жаңа тұжырымдамасы қаралды

Үкімет отырысында ҚР Премьер-Министрі Әлихан Смайылов Мемлекеттік жастар саясатының 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасын іске асырудағы негізгі басымдықтарды белгіледі.

Ақпарат және қоғамдық даму министрі Дархан Қыдырәлі Тұжырымдаманың негізгі бағыттарының бірі ауыл жастарын кәсіби тұрғыда дамыту, атап айтқанда, кәсіпкерлік және біліктілік беру арқылы олардың әлеуетін іске асыру екенін баяндады. Оның аясында 2029 жылға

дейін миллионға жуық адамды жұмысқа орналастыру, сондай-ақ ауылдардағы жастарды цифрлық сауаттылықты арттыру курстарымен және әлеуметтік қызметтермен қамту жоспарлануда.

Сонымен қатар қалалардағы жұмыссыз жастармен (NEET санаты) жұмыс жалғасады. Олардың әлеуметтік жағдайы мен әл-ауқатына тұрақты негізде мониторинг жүргізілетін болады. Жастардың осы санаты үшін жоғары білімге қолжетімділікті кеңейту, кәсіптік бағдар беру

(Соңы- 4 бетте).

(Басы 3-бетте).

жұмысы, бизнес-бастамаларды қаржылық тұрғыда қолдау және басқа да шаралар арқылы нәтижелі жұмыспен қамту жоспарланып отыр.

Бұдан басқа биліктің өкілді органдары мен мемлекеттік қызметтегі жастардың үлесін ұлғайту, сондай-ақ оларды волонтерлік, қайырымдылық және экологиялық бастамаларға тарту процесі жалғасатын болады. Сонымен қатар патриоттық тәрбие беру, салауатты өмір салтын насихаттау, Астана, Алматы және Шымкент қалаларында креативті кластерлерді дамыту, отбасын қолдау орталықтарының жұмысын жетілдіру, жастарға арналған мемлекеттік қызметтерді цифрландыру және т.б. салаларда шараларды іске асыру жоспарлануда.

Өз сөзінде Премьер-Министр жас қазақстандықтарды қолдау мемлекеттік саясаттың негізгі басымдықтарының бірі екенін атап өтті. Осыған байланысты Тұжырымдаманы қабылдау осы бағыттың дамуына жаңа серпін беруі тиіс.

«Ең алдымен, жастарды жұмысқа орналастырудың жүйелі тәсілі қажет. Тұжырымдамада 2,3 млн-ға жуық жасты жұмыспен қамту жоспарланған. Бұл өте маңызды аспект, оны барынша тиімді жүзеге асыру керек», - деді Әлихан Смайылов.

Үкімет басшысының айтуынша, жастарға арналған жобалар мен бағдарламаларды іске асыруға мемлекеттің бөліп отырған ресурстары қомақты, сол себепті жастардың мұндай бағдарламаларға қатысуын кеңейту NEET санатындағы жұмыс істемейтіндер мен оқымайтындар санын азайтуға ықпал етеді.

Ә. Смайыловтың сөзінше, елдегі мұндай жастардың үлесі 6%-дан асады. Ұлытау (12,6%), Шығыс Қазақстан (10,8%) және Қарағанды (9,2%) облыстарында NEET көрсеткіштері ең жоғары.

«Тұжырымдамада республика бойынша осындай жастардың үлесін 3,5%-ға дейін төмендету міндеті

қойылған. Бірақ бұл үшін «шаблонмен» жұмыс істеуге болмайды. Әр өңірдегі жастармен жұмыс істеу ерекшелігіне барынша икемделу қажет. Сонымен қатар жастарды қолдау шараларын жақсарту үшін үзбей жұмыс істеу керек», - деді Премьер-Министр.

Әлихан Смайылов Ақпарат және қоғамдық даму министрлігіне өңір әкімдіктерімен бірлесіп, ақпараттық жұмысты күшейту және «жастардың әрқайсысына, әсіресе ауылдардағы және NEET санатындағы жастарға» көңіл бөлу қажет екенін айтты.

«Әркім табысқа қол жеткізу, жұмысқа орналасу, кәсіптік деңгейін көтеру мүмкіндігін сезіне білуі керек», - деді Үкімет басшысы.

Одан бөлек Премьер-Министр жастар ресурстық орталықтарының қызметін сапалы үйлестіруді қамтамасыз ету және орталықтардың басшыларына нақты міндеттер мен KPI бекіту қажеттігін айтты. Үкімет басшысының айтуынша, орталықтар жастармен жұмыс істемейтіндер аса маңызды буындарының біріне айналуы тиіс – жергілікті жерлердегі жастардың барлық проблемаларын біліп, оларды шешу жолдарын ұсынуы қажет.

Сөз соңында Ә. Смайылов волонтерлер қозғалысын одан әрі қолдаудың, оның ішінде волонтерлерді тарту аясын кеңейту, жаңа жобалар мен акцияларды іске қосудың маңызын атап өтті.

«Жастарды адамгершілік және патриоттық рухта тәрбиелеуге, спорт пен салауатты өмір салтын насихаттауға ерекше назар аудару қажет», - деді Үкімет басшысы.

**Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің
ресми ақпараттық ресурсы.**

Қазақстанда балаларға арналған оқу-сауықтыру және ірі ойын-сауық орталықтары салынады

ҚР Премьер-Министрінің орынбасары Алтай Көлгіновтің төрағалығымен өткен кеңесте оқушыларды мектептен тыс үйірмелермен, оның ішінде жазғы демалыс кезінде қамтуды ұлғайту, сондай-ақ балалардың шығармашылық және зияткерлік дамуына арналған ірі орталықтар салу мәселелері талқыланды.

Жас ұрпақты тәрбиелеу мен олардың жан-жақты дамуына жағдай жасап, бос уақытын пайдалы және қызықты өткізуге ықпалдасу мектепте берілетін біліммен қатар маңызды саналады.

Президенттің тапсырмасына сәйкес, республикада оқушылардың шығармашылық және зияткерлік дамуына, білім алып, жақсы демалуына, бос уақытын пайдалы өткізуіне арналған нысандар тұрғызу немесе ескілерін реконструкциялау бойынша жұмыстар жанданып жатыр.

ҚР Оқу-ағарту министрлігінің мәліметінше, бүгінде елімізде балаларға арналған 218 сауықтыру орталығы жұмыс істейді, олардың 120-сы – мемлекеттік, 98-і – жеке меншік.

2027 жылға дейін барлық облыста заманауи оқу-сауықтыру орталықтары ашылмақ. Олардың ашылуы балаларды қамту көрсеткішін айтарлықтай ұлғайтатын болады. Жазғы орталықтардағы көрсеткіш жыл сайын 25%-ға өседі деп күтілуде (2022 жылы аталған орталықтарда 178 мың бала демалды). Ал жыл бойы жұмыс жасайтын орталықтардағы қамту көрсеткіші 2 есе өседі (2022 жылы 77 мың бала қамтылмақ).

Қаражат жергілікті атқарушы органдардың бюджетінен жан басына шаққандағы қаржыландыру жүйесі арқылы бөлінеді және бұл салаға инвесторларды тарту да көзделіп отыр. Балалардың шығармашылық және зияткерлік дамуына арналған 100 нысанның (оқушылар сарайы) құрылысы республикалық бюджет есебінен іске асырылады.

Балалар қосымша біліммен 100%

қамтылатын болады. Бұл көрсеткішке ірі қосымша білім беру нысандарын салу арқылы ғана емес, осы мақсаттарға мемлекеттік тапсырысты кезең-кезеңмен ұлғайту арқылы қол жеткізілмек. Сонымен қатар ауыл мектептерінде комьюнити-орталықтар ашу және ескі мектептен тыс ұйымдарды жаңғырту жоспарланып отыр.

Орталық және жергілікті атқарушы органдардың қатысуымен өткен кеңестің қорытындысы бойынша осы мақсатта Жол картасын бекітіп, жер учаскелерін бөлу шараларын қабылдау туралы тапсырма берілді. Сондай-ақ қысқа мерзімде балалар сауықтыру орталықтары мен ірі қосымша білім беру объектілерін салу, ескі объектілерді реконструкциялау немесе қайта форматтау үшін жобалау-сметалық құжаттаманы әзірлеу міндеттелді.

**Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің
ресми ақпараттық ресурсы.**

Қожа Ахмет Ясауи кесенесінде кешенді зерттеу басталды

ҚР Премьер-Министрінің орынбасары Алтай Көлгіновтің төрағалығымен өткен кеңесте Түркістан қаласына рухани және тарихи астана мәртебесін беру және Қожа Ахмет Ясауи кесенесін сақтау мәселелері талқыланды.

Мемлекет басшысы Түркі мәдениетінің бесігі – Түркістанға ерекше мәртебе беруді тапсырған болатын. Себебі ежелгі қаланың аумағында ЮНЕСКО-ның бүкіләлемдік мұра нысандары,

тарихи және мәдени ескерткіштер орналасқан.

Бұл маңызды мәртебе Түркістанның тарихи бөлігінің ауқымын сақтап қалуды, қала құрылысы барысында, тиісті ережелерді ұстануды көздейді. Сондай-ақ ластанудың және стихиялық урбанизацияның алдын алады. Естеріңізге сала кетейік, қаланы түркі әлемінің халықаралық туризм және зиярат ету орталығына айналдыру жоспарланып отыр.

Ерекше мәртебе беру үшін бірқатар заңдар мен кодекстерге өзгерістер мен толықтырулар енгізу қажет. Түзетулер Түркістан қаласының әкімдігіне туристік саланы дамыту бойынша құзырет беруге, қала бюджетінің кіріс бөлігін ұлғайтуға, сәулет келбетін қалыптастыруға, сәулет-қала құрылысы тәртібінің сақталуына және тарихи-мәдени мұра нысандарын есепке алу, сақтау және зерделеу жөнінде жұмыстар жүргізуге мүмкіндік береді.

Вице-премьер, бұл мәселені орталық органдармен және қала әкімдігімен талқылауды қорытындылай келе, Түркістанға ерекше мәртебе беру туралы заң шығару жұмысын жеделдету қажеттігіне баса назар аударды.

ҚР Президентінің 2022 жылғы 27 қыркүйектегі Түркістанға сапарының қорытындысы бойынша тағы бір тапсырмасы Қазақстанның бірегей архитектуралық-тарихи кешені – XIV ғасырға жататын Қожа Ахмет Ясауи кесенесін сақтау болды.

2021 жылы «Қазреставрация» қызметкерлері кесененің техникалық жай-күйіне тексеру жүргізді. Содан кейін ол қанағаттанарлық деп бағаланды.

Дегенмен температура мен ылғалдың маусымдық өзгеруі тарихи ғимаратқа кері әсерін

тигізеді. Сондай-ақ дренаждық ұңғымалар арқылы өтетін жерасты суларының да қаупі бар.

Айта кету керек, кесененің жағдайы Дүниежүзілік мұра комитеті сессиясының күн тәртібінде және 2023 жылдың қыркүйегінде Эр-Риядта қайта қаралады.

Ескерткішті сақтау үшін ҚР Мәдениет және спорт министрлігінің үйлестіруімен зерттеу жұмыстарының кешенді бағдарламасын іске асыру басталды, 2023 жылы реставраторларды, экологтарды, геологтарды және басқа да мамандарды тарта отырып жүргізіледі.

«Қожа Ахмет Ясауи кесенесі – бірегей сәулет ескерткіші. Оны ұрпақ үшін бастапқы күйінде сақтау күрделі, бірақ орындалатын мәселе. Ол үшін ғылыми білімді, қалпына келтіру бойынша әлемдік тәжірибе мен заманауи техникалық жетістіктерді пайдалану қажет», - деп атап өтті Премьер-Министрдің орынбасары.

Қожа Ахмет Ясауи кесенесін сақтау мәселесін талқылау қорытындысы бойынша Түркістан облысының әкімдігіне және ҚР Мәдениет және спорт министрлігіне ескерткішке жақын жерде абаттандыру жобаларын іске асыру кезінде тарихи ғимаратқа зиян келтірмеу үшін ылғалдың оңтайлы деңгейін сақтау тапсырылды. Сонымен қоса ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізу үшін сарапшыларды тарту мәселесі өзекті болып қала береді.

**Қазақстан Республикасы Премьер-
Министрінің
ресми ақпараттық ресурсы.**

САМБОНЫ СЕРІК ЕТКЕНДЕР

Петропавл қаласындағы Қажымұқан Мұңайтпасов атындағы Солтүстік Қазақстан облыстық ұлттық спорт түрлерінен балалар мен жасөспірімдер спорт мектебіндегі самбо күресінің спорттық секциясы жастарды самбо күресімен толыққанды шұғылдандыру үшін осыдан екі жыл бұрын ғана құрылған.

Секция жұмысының мақсаты – салауатты өмір салты қағидаларын жастардың бойына сіңіру, күреспен әуесқой және кәсіби деңгейде шұғылдандыру ұйымдастыру, облыс құрама командасының қалалық және республикалық жоғары деңгейдегі жарыстарға дайындау.

Аталған күрес түрі көптеген ұлттық күрес түрлерінің бай әдіс айдаларының жиынтығынан тұрады. Мағынасына келсек, «Самбо» орыстың «Самозащита без оружия» деген сөзінен шыққан. Самбо күресін «орыс елінің күресі» деп те айтуға болады.

Қазіргі кезеңде аталмыш спорт түрі көптеген елдерге таралған. Оның күрес әдістері қарулы күштердің әскер даярлығында да кеңінен қолданылады. Самбо күресі Қазақстанда 1950-1960 жылдардан бастап дами бастады. Аз уақыттың ішінде самбо күресінен Қазақстан палуандары жақсы көрсеткіштерге жетіп, айтарлықтай жетістіктер көрсеткен.

Біздің Солтүстік Қазақстан облысына келсек, өңірімізде самбо күресінің спорттық секциясы ұлттық спорт түрлерінен балалар мен жасөспірімдер мектебінде 2020 жылдың қыркүйек айында құрылды.

Қазіргі уақытта мұнда жаттығу үшін 5 топ жұмыс істесе, оларды екі штаттық жаттықтырушы-оқытушы жаттықтырады. Самбо спортымен айналысушылардың жалпы саны 62 адам, олармен жаттықтырушы-оқытушылар, самбо күресінен спорт шеберіне үміткер, Қазақстан Республикасы чемпионатының жүлдегері, самбодан 2 санаттағы жаттықтырушы Виктор Вахрин мен белбеу күресінен әлем чемпионатының жүлдегері Жаслан Құрманғалиев жұмыс істейді.

2022 жылдың тамызында Виктор Викторович Солтүстік Қазақстан облысының самбо күрес федерациясын ашып, осы федерацияның президенті болып еңбек ететінін айта кеткен жөн.

– Самбо күресі спорттық, әскери және өзін-өзі қорғау болып үш түрге бөлінеді. Әскери және өзін-өзі қорғау түріне қолмен және аяқпен ұру, тұншықтыру, саусақ пен омыртқаны бұрау, бағындыру әдістері және одан қорғану түрлері, ал спорттық түріне түрегеліп тұрып әдіс арқылы лақтыру, жатып күресу, бағындыру мен қол аяқтың буындарын ауырту әдістерін қолдану енгізілген.

Самбо күресіне әдістердің 5 мыңнан асқан түрлері кіреді. Ағымдағы жылы Қажымұқан атындағы ұлттық спорт түрлері ЖБМ спорт залында самбо күресінен облыс чемпионатын өткізу жоспарлануда, – дейді Виктор Вахрин.

Сөз арасында Виктор Вахрин жағымды жаңалықпен қуантты. Жуырда аталған спорт мектебінде самбомен айналысуға жаңа кілем төселген екен.

Сыйлықты Қазақстанның спорт және жауынгерлік самбо федерациясы елордадан арнайы жеткізген. Күрестің бұл түрінен Солтүстік Қазақстан облысының чемпионы Әмірбек Мансұрдың айтуынша, жаңа бозкілем бұрынғыдан әлдеқайда жұмсақ, жаттығуға да ыңғайлы болмақ.

– Самбомен айналысып жүргеніме 7 жылдан асты. Жаңа кілем біздің жаттығу жасауымызға пайдасын тигізері сөзсіз. Сыйлық сыйлап, бізді қуантқан Қазақстанның спорт және жауынгерлік самбо федерациясына алғысымды айтқым келеді. Арқалаған үміт пен сенімді ақтап, Қазақстан және әлем чемпионы атанып, ел мерейін асқақтатуға бар күш жігерімізді салуға тырысамыз, – дейді самбодан Солтүстік Қазақстан облысының чемпионы Әмірбек Мансұр.

Осыған дейін спорт мектебінде күрестік барлық түріне арналған кілем болған. Кілемнің жаңасы самбоның барлық стандарттарына толықтай сай келеді. Қазақстанның спорт және жауынгерлік самбо федерациясының өкілдері теріскей жастары самбодан биік белестерді бағындыратынына сенімді.

– Жастар мен жасөспірімдердің арасында спортты насихаттап, осы кілемнің үстінде Петропавлдан әлем

Авторлық құқық: VUGAR AMRULLAYEV

(Соңы 8-бетте).

(Басы 7- бетте).

чемпионатына қатысатын чемпиондар өседі деген сенімдеміз. Қазақстанның түкпір-түкпірін аралап шығып, сараптама жасадық. Еліміздің барлық мектептері мен залдарында алдымен кілем жаюды жөн көрдік. Жаңа кілемдерді әрі қарай басқа өңірлерге жеткізу жоспарда бар, - дейді Қазақстанның спорт және жауынгерлік самбо федерациясының бас хатшысы Ерназар Бексұлтанов.

Жалпы аталған спорт мектебінде самбодан бөлек қазақ және белбеу күресі, жекпе-жек спортымен айналысатындар да аз емес. Өткен жылдың желтоқсан айында біздің самбошыларымыз Қостанай қаласында өткен Республикалық турнирде жүлделі орындарға ие болғаны да өңіріміз үшін үлкен жетістік.

Жаттықтырушылардың айтуынша, Солтүстік Қазақстан облысында құрылғанына 2 жыл ғана болған спорт түрі үшін бұл жақсы нәтиже.

Саңлақтарымыз алдағы уақытта да биік тұғырдан көрінетіндеріне сеніміміз мол.

Әміре Ақбатай,

Манаш Қозыбаев атындағы Солтүстік Қазақстан университеті
«Журналистика» кафедрасының 3 курс студенті.

НАУРЫЗ АЙЫНДАҒЫ ҰБТ АЯҚТАЛДЫ

Наурыз ҰБТ-сын 111 мыңға жуық адам тапсырды. Оның ішінде түлектердің 75%-ы қазақ тілінде, 25%-ы орыс тілінде, 141 адам ағылшын тілінде тестілеуден өтті.

ҰБТ басталғалы шекті балды 78%-ға жуық немесе 86 мың талапкер жинап, 22%-ы шекті балл жинай алмады.

ҰБТ орташа балы 70 балды құрады, өткен жылмен салыстырғанда бұл көрсеткіш 1 балға жоғары. Ең жоғары балл – 136.

«Наурыз ҰБТ-сы 10-31 наурыз аралығында өтті.

Жалпы, наурыздағы Ұлттық бірыңғай тестілеуге 111 мыңға жуық адам қатысты, өткен жылмен салыстырғанда 8 мыңға артық.

Әдеттегідей, тестіленушілердің ең көп таңдаған комбинациялары – «Математика-Физика» (19%) және «Биология-Химия» (19%).

ІТ бағыттарға түсуге қажетті жаңа «Математика-Информатика» комбинациясын ҰБТ-ға қатысушылардың 11%-ы тапсырған.

Тестілеу штатты режимде өтті», – деп атап өтті ҚР ҰЖБМ Ұлттық тестілеу орталығының директоры Руслан Емелбаев.

Айта кету керек, ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар үшін тестілеуге қосымша 40 минут бөлінді, қажет болған жағдайда оларға көмекші беріледі. Сонымен қатар олар үшін сызба және диаграммаларсыз сұрақтар жасалды. Қабылданған шаралар арқасында ерекше білім беру қажеттіліктері бар 237 бала ҰБТ тапсырды.

85 талапкер смартфон, шпаргалка және басқа да тыйым салынған заттарды алып өту әрекеті салдарынан тест тапсыру мүмкіндігінен айырылды. Тестілеу кезінде ережелерді бұзғаны үшін аудиториядан 109 адам

шығарылып, олардың нәтижелері жойылды. Өзге тұлғалар анықталған жоқ.

ҰБТ-ға дайындықты жақсарту мақсатында Ұлттық тестілеу орталығы оқу жылының басында тестілеу пәнінің спецификацияларын, тест жоспарын, «Қазақстан тарихы» және «Дүниежүзі тарихы» пәндерінен 100 дата, «Информатикадан» терминдер тізімін, «Қазақ әдебиеті» және «Орыс әдебиеті» пәндерінен шығармалар тізімін өз сайтында және әлеуметтік желілерінде жариялады.

Сондай-ақ, 2022-2023 оқу жылының басынан бастап ҰТО ірі білім беру орталықтарымен бірге бас емтиханға дайындалу үшін онлайн-сабақтар өткізеді.

Ал <https://prob-ent.testcenter.kz> сайтында талапкерлер тегін байқау сынағынан өте алады.

Қазақстан Республикасының
Ғылым және жоғары білім министрлігі.

НАУРЫЗ АЙЫНДАҒЫ ҰБТ
АЯҚТАЛДЫ

Нам многое удалось...

За 85-летнюю историю в Kozybayev University сменился не один руководитель, но каждый внес большой вклад в развитие вуза. Их вспоминают с теплотой в душе и всегда рады видеть вновь в стенах альма-матер. Одним из тех кто участвовал в становлении университета является экс-ректор, а ныне и.о. генерального директора Института информационных и вычислительных технологий Галимкаир Мутанов.

В вузе состоялась его встреча с педагогическим коллективом и студентами. Председатель Правления – Ректор Ерлан Шуланов отметил: «Галым Мутанович руководил вузом большой промежуток времени, вложил в него свою душу. 90-е годы – очень сложный период. Несмотря на тяжелую повестку, за 7 лет он вывел университет на достойный высокий уровень не только в Казахстане, но и зарубежом. Галым Мутанович никогда не забывал о развитии. Поэтому, в это время происходило очень много преобразований, учебное заведение получило статус «университета», было открыто около 40 новых специальностей, диссертационные советы, военная кафедра, организована система многоуровневого образования: школа-лицей «Дарын», художественный лицей, колледж. Прделана большая работа над укреплением научно-педагогического потенциала и инфраструктуры. За годы работы Галым Мутанович воспитал большую плеяду учеников, аспирантов и соискателей».

Слова благодарности и теплые воспоминания не заканчивались. «Я рад видеть своих коллег, друзей. Тогда было такое время трудное, но очень интересное. Когда не было света, мне удалось найти где-то в заводах дизель электростанции, чтобы обеспечить светом 4 корпус. Постепенно все наладилось. Никто не думал, что у нас будет профилакторий. Одни из первых мы открыли военную кафедру. В качестве вице-министра образования и науки РК, мне удалось посетить большинство вузов страны, и СКГУ единственный, который увеличился в два раза в тяжелые 90-е», – вспоминает Галимкаир Мутанов.

Экс-ректор отметил своих коллег наградами Национальной академии наук Высшей Школы, вручил почетные грамоты и памятные подарки.

На мероприятии состоялось подписание меморандума между Kozybayev University и Институтом информационных и вычислительных технологий. А также договора с Национальной академией наук Высшей школы Казахстана. Это позволит обмениваться опытом, знаниями

и вести консультации в области информационно-вычислительных технологий; организовывать стажировки и повышение квалификации профессорско-преподавательского состава, докторантов и магистрантов; проводить совместные научные исследования, участвовать в грантовых проектах и программах по разработке и применению современных информационных и цифровых технологий, искусственного интеллекта и робототехнических систем.

#KozybayevUniversity#KU

www.nku.edu.kz

Сотрудничество будет продолжено

Наш вуз посетил Посол США в Казахстане Дэниел Розенблюм. В рамках своего визита в Северо-Казахстанскую область он встретился с руководством Kozybayev University и студентами. Председатель Правления – Ректор Ерлан Шуланов рассказал о коллаборации с Университетом Аризоны, перспективах и целях сотрудничества: «В сентябре по этим программам мы начали обучение 150 студентов по грантам. Около 50 из них по окончании получат два диплома. Сегодня перед нами стоит задача сократить отток талантливой молодежи из северного региона Казахстана. Для этого мы

возможностью усовершенствовать свои лингвистические знания. Обучение проводится на бесплатной основе. Посетить такой урок и пообщаться с ребятами гости смогли в ходе своего визита.

Также делегация Посольства США побывала на экскурсии в новом УЛК. Здесь же состоялась встреча со студентами двудипломной программы с Университетом Аризоны.

планируем расширить список двудипломных и международных программ. Обучение будет вестись в новом учебно-лабораторном корпусе, оснащённом современным оборудованием. А на последнем семестре ребята выедут на учебу в Америку».

Сотрудничество с Посольством США наш вуз осуществляет по грантовой программе English Language Fellow. В рамках ее высококвалифицированные учителя английского языка из Америки работают в течение учебного года в казахстанских вузах. Они преподают студентам. По этой программе Козыбаев университет проходит уже не в первый раз. В этом году преподавателем стала Анна Денисенко. Также она ведет курсы английского языка у всех желающих сотрудников и профессорско-преподавательского состава. Для студентов и ППС это стало отличной

#KozybayevUniversity#KU
www.nku.edu.kz

Партнерство с испанским университетом по проекту DeSTT

В 2020 году наш университет присоединился к международному проекту «Развитие компетенций и подготовка учителей в области лидерства /DeSTT», который реализуется в рамках программы Европейского Союза Erasmus+. Она направлена на финансирование, содействие модернизации, устойчивому развитию системы образования и профессионального обучения, молодежной политики по всему миру. В консорциум проекта DeSTT входят университеты государств Европы (Испания, Италия, Польша), Казахстана и Монголии.

DeSTT призван сделать обучение и повышение квалификации педагогов в сфере лидерства более эффективным, направленным на максимальное взаимодействие их с местным сообществом, внедрение инновационных методов.

На этой неделе в Kozybayev University побывали коллеги из испанского Университета Сантьяго-де-Компостела профессора Бран Барал-Бусета и Франциско Эдуардо Хаз-Гомес. Они встретились со студентами международных программ педагогического факультета. Гости рассказали об анализе среды для обучения лидерству и вовлечении стейкхолдеров. Также поговорили с аудиторией о социальном капитале, как ключевой составляющей процесса развития лидерства в обществе.

Отметим, что деятельность рабочей группы проекта DeSTT Kozybayev University направлена на участие в обучающих семинарах и тренингах, проводимых европейскими вузами-партнерами, для обмена опытом в области образовательного лидерства; прохождение международных стажировок для развития и совершенствования навыков педагогического лидерства. Результатом проекта станет разработка дисциплин направления «Лидерство в образовании» и учебного пособия, написание научных статей, кроме того, проведение тренингов, направленных на развитие лидерских навыков педагогов и студентов программ магистратуры педагогического направления.

Дата завершения проекта - 14 мая 2023 года.

В вузе определили лучших пловцов

Первенство университета по плаванию объединило самых ловких, быстрых и смелых. В первый день спортсмены соревновались на дистанции 50 метров вольным стилем, брассом и кролем на спине. Среди девушек абсолютную победу во всех трех стилях одержала студентка Педагогического факультета Мирослава Пригоженко.

В категории юношей первые позиции разделили между собой Артем Литвиненко (ПФ) и Давид Вишняков (ФИЦТ). Второй этап соревнований выдался не простым. Ребята состязались в эстафете 4*50 метров. Здесь стала лучшей команда ФИЦТ. По итогам, в общекомандном зачете бронза у ФИЭП, серебро забрали пловцы ФИЦТ и чемпионами стали студенты ПФ.

Мы выбираем баскетбол. А ты?

Под таким девизом в вузе прошел турнир по баскетболу среди любителей и молодежи, посвященный Наурыз мейрамы. В течение четырех дней 6 команд боролись за титул победителя в одном из самых зрелищных видов спорта. Кроме сборной нашего вуза «СКУ Bears», состоящей преимущественно из студентов ПФ, а также ФИЦТ, в соревнованиях приняли участие учащиеся колледжей, юные спортсмены ДЮСШ «Виктория», а также ветераны баскетбольного движения СКО.

Больше всех мячей забросили наши «медведи», они и возглавили пьедестал почета. На втором месте оказались ребята из Гуманитарно-технического колледжа г. Петропавловска. Также в тройке лидеров сборная ветеранов. Этот турнир для баскетболистов Kozybayev University стал очередной площадкой для подготовки к XII Летней Универсиаде РК, которая состоится в Актау уже через полтора месяца. Пожелаем спортсменам новых побед! Будем болеть за своих всем университетом!

#KozybayevUniversity#KU
www.nku.edu.kz

Грант нужно отработать

Около 90% выпускников прошлого года, после окончания Kozybayev University нашли работу. Столь высокий процент трудоустройства обеспечивается за счет тесного взаимодействия факультетов с работодателями. На этой неделе состоялась встреча студентов выпускных курсов со специалистами АО «Финансовый центр», обеспечивающим мониторинг и контроль за соблюдением молодыми специалистами своих обязанностей по отработке грантов.

На мероприятии разъяснили вопросы, касающиеся распределения, трудоустройства и обязательной отработки обучившихся на основе государственного образовательного заказа.

«До 1 июня выпускники должны предоставить справки либо ходатайства в комиссию вуза. Уже к 1 сентября все молодые специалисты, которые завершили обучение в текущем году, должны трудоустроиться. Если по уважительной причине не получилось найти работу к этому сроку, по истечении одного-двух месяцев, мы отправляем уведомление об обязательной отработке. Если данный процесс затягивается, возможны судебные

разбирательства», - рассказала сотрудник Департамента мониторинга АО «Финансовый центр» Айгуль Нурбекова.

Категории студентов подлежащие отработке гранта: обучившиеся по сельской квоте, программе «Серпін», государственному образовательному заказу (бакалавриат, магистратура, резиден-тура, докторантура PhD).

Срок отработки у выпускников программы (Окончание на 14-стр.).

**Читайте новости Kozybayev University
первыми на сайте ku.edu.kz**

(Начало на 13-стр.).

«Серпін» - два года, у остальных – три. С 2022 года специалисты могут трудоустроиться не только в СКО, но и в 11 областях республики. Если работу найти не получается, необходимо обратиться в Центр занятости населения. Это тоже будет зачитываться в качестве отработки, только без пенсионных отчислений.

#KozybayevUniversity#KU
www.nku.edu.kz

НАЦИОНАЛЬНОЕ НАСЛЕДИЕ, КОТОРОЕ НЕЛЬЗЯ ЗАБЫВАТЬ

Казахский народ всегда был богат национальным наследием и духовным богатством, историческими познаниями. Это можно проследить в обычаях, которые народ сохранял все эти годы как зеницу ока. Среди них – национальные игры, имеющие свою специфику. Национальные игры – основа мировоззрения каждого народа, неотъемлемая часть национального богатства. Праздник и сборы казахского народа невозможно представить без национальных игр. Кыз куу, кокпар, перетягивание каната, казакша күрес – все это играли и до сих пор играют на празднествах. Однако в их числе есть и те, которые не имеют большую популярность в наши дни.

В игру «Бестемше» играют два игрока на специальной доске. Каждая сторона соответствующей доски будет иметь пять «домиков» и один «казан». Всего на нем будет построено пятьдесят камней по двадцать пять камней каждому. Правило аналогично тогызкумалаку, главное исключение – наличие в нем пяти лунок. Теперь он снова стал узнаваемым среди публики, вдохнув новую

жизнь в игру. Свою лепту в нее вносят и молодые люди.

Казахский народ с незапамятных времен увлекался охотой, шалашом, снайперским ремеслом. Отсюда и возникла игра «Карагие», когда люди готовились к охоте. Карагие – одна из самых популярных игр среди молодежи. Играет на лужайке, на открытой площадке. Обычно в нем участвовали мальчики. У каждого из них будет заостренная голова длиной около двух метров, вырезанная из жимолости или березы. Главные правила в нем следующие: участники снимают головные уборы. Ведущий игры берет «мишени» и ставит на расстоянии 25-30 шагов от участников. Задача: попасть в шляпы. Сейчас играет, немного изменив его, вместо шляпы ставится объект.

С незапамятных времен в казахских степях коней очень ценили. Теплое отношение к ним можно увидеть на национальных играх. Даже сегодня трудно представить свадьбу без кокпара, гонки. Еще одна игра, в которую

(Окончание на 15-стр.).

(Начало на 14-стр.).

играют на лошади – это гонка жорга. В этой игре в основном участвуют девушки. По правилам игры участники выстраиваются вдоль линии. При подаче сигнала все должны выйти на возвышенность одновременно. Если лошадь первой приходит к финишу, победа этого человека не засчитывается. Как правило, лошадь должна пройти всю дистанцию простым ходом.

Такие национальные игры – главное сокровище, унаследованное от наших предков. Уже сегодня молодежная общественность продолжает развивать и давать новое дыхание таким играм. Именно по этой причине молодое поколение должны в дальнейшем развивать национальное наследия, и передать его будущим поколениям.

Айнұр Досан
студентка 3-курса кафедры
"Журналистика"

«ПАРАСАТ»
газеті

МЕНШІК ИЕСІ:

«Манаш Қозыбаев атындағы Солтүстік Қазақстан университеті» коммерциялық емес акционерлік қоғамы.

БАСПАГЕР:

«М. Қозыбаев ат. СҚУ» КЕАҚ тарих, экономика және құқық факультетінің «Журналистика» кафедрасы.

БАС РЕДАКТОР:

Мырзантай Жақып.

ШЫҒАРУШЫ РЕДАКТОР:

Гүлшара Мұхаметжан.

РЕДАКЦИЯ МЕКЕН-ЖАЙЫ:

15000, Солтүстік Қазақстан облысы, Петропавл қаласы, Мағжан Жұмабаев көшесі, № 6 оқу ғимараты, 215 кабинет, «Парасат» редакциясы.

Қайта есепке қою туралы Қазақстан Республикасының Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінің 2021 ж. 19 қарашадағы №КЗ73ВРҰ0042947 куәлігі берілді.

Жарияланған материалдар редакцияның көзқарасын әрдайым көрсете бермейді.

Газет ай сайын шығады.

Газета
«ПАРАСАТ»

СОБСТВЕННИК:

Некоммерческое акционерное общество «Северо-Казахстанский университет имени Манаша Козыбаева».

ИЗДАТЕЛЬ:

Кафедра «Журналистика» факультета истории, экономики и права НАО «СКУ им. М. Козыбаева».

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

Мырзантай Жақып.

ВЫПУСКАЮЩИЙ РЕДАКТОР:

Гүлшара Мұхаметжан.

АДРЕС РЕДАКЦИИ:

150000, Северо-Казахстанская область, город Петропавловск, улица Мағжана Жұмабаева, дом 114, учебный корпус № 6, кабинет 215, редакция «Парасат».

Свидетельство о постановке на переучёт №КЗ73ВРҰ0042947 выдано Министерством информации и общественного развития Республики Казахстан от 19 ноября 2021 г.

Опубликованные материалы не всегда отражают точку зрения редакции.

Газета выходит 1 раз в месяц.

**Читайте новости Kozybayev University
первыми на сайте ku.edu.kz**

Қымбатты оқырмандар!

Құрметті Kozybayev University оқытушылар, студенттер мен қызметкерлері, сіздерді ынтымақтастыққа шақырамыз. Бізге жоғары сапалы фотосуреттермен суреттелген қызықты және көрнекті адамдар, өзекті оқиғалар туралы әңгімелер, өзекті тақырыптарға материалдарыңызды жіберіңіздер.

Дорогие читатели!

Уважаемые преподаватели, студенты, сотрудники Kozybayev University, приглашаем вас к сотрудничеству. Присылайте нам свои истории об интересных и выдающихся людях, актуальных событиях, материалы на злободневные темы, проиллюстрированные качественными фотографиями.